

PROICS LILLA

HÁZASSÁGTERÁPIA

Csiki Játékszín (Csikszereda): *Ásókap*

Ahogy a színlap írja: „Az *Ásókap* próbafolyamatát egy kutatási fázis előzte meg, melyben 21 interjú, összesen 320 oldalnyi szöveg készült különböző korosztályú, illetve családi állapotban élő személyekkel.” A fenti szöveggel/szövegből aztán Bartalis Gabriella, az előadás rendezője két dramaturggal, Biró Rékával és Deák Katalinnal dolgozott. A munkában a Kollokviumon játszott előadást követő beszélgetésben elhangzottak szerint a színészek – Márdirosz Ágnes, Vass Csaba, Sándor Anna, Keresztes Szabolcs, Dálnoky Csilla, Puskás László – is részt vettek.

Számomra azonban nem világos, hogy az alkotók tevékenesen is részt vettek-e a kutatásban, így annak ők is alanyai, vagy pedig a próbaidőszak során együtt elemezték és dolgozták fel a 320 oldalnyi szöveget, és így az előadás valamiféle eredményt mutat fel – magyarul: nem tudom, hogy tükörbe néznek, vagy tükröt tartanak.

A munkában egy lényegi okot és célt azonban felismerek: a csapat tágabb közegében kollektivistá módon alkotott. Márpedig ez a közösségi szándék és elkötelezettség előremutató, vagány vállalás, ezért itt szeretném jelezni, hogy zsémbes kritikai meglátásaimmal támogatólag szeretnék csatlakozni a csapat kísérletező kedvéhez és alkotói kíváncsiságához, mert egy ilyen munka a vélt vagy valós hibáival együtt is izgalmasabb, mint egy soron következő klasszikus színre állítása.

Az előadás kezdetén mintha laza szituációs játékot néznénk: a szöveg első tizede arról szól, hogy a felépült házba éppen beköltöző házaspár arrébb rak pár dobozt. Kétségkívül megtudjuk, hogy a házavatóra várnak két másik párt, akik hamarosan meg is érkeznek. Az előadás utolsó szakasza ehhez képest sűrű és drámai. A díszlet papírdobozok alkotják, az elhangzó szöveg néhány részletét olvashatjuk rajtuk. A férfi és a női jelmezek egyformák, az eltérő cipők személyiségjegyekre utalnak.

A játék típusos párkapcsolati problémákat vesz sorra úgy, hogy nyilvánvaló módon nem kíván egyetlen előkerült vagy választott dilemma kapcsán sem mélyfúrást végezni.

Például itt van az egyik páros, Ildikó és Attila összeszólalkozása:

„ZSUZSI: Milyen szép ez a csempe!

ILDIKÓ: Nem volt olcsó, de egyszer kell megvenni.

ATTILA: Ez volt az álma.

ILDIKÓ: Tudom, hogy neked nem pont ez tetszett, de így jár, aki nincs itthon a vásárláskor.

ATTILA: Nem azt mondtam, hogy nem tetszik, mert tetszik. Én csak azt mondtam, hogy ehhez hasonlót fele ennyiért is lehetett volna venni.

ILDIKÓ: Ehhez hasonlót én nem láttam. Ha itthon lettél volna, apja, akkor megmutathattad volna.

ATTILA: Ha itthon lettem volna, anyja, nem lett volna miből megvenni.”

A közös házba a nő vásárol, a férfi pedig negatív megjegyzéseket tesz ennek kapcsán. Képtelen vagyok dekódolni, hogy általában a csiki ember, a 21 interjúalany, esetleg a társulat mit állít vagy kérdez ezzel. A szövegben szereplő férfiakkal a be rendezés ár-érték aránya az elsődleges, a nőknek a minősége, esztétikája – érdekes, hogy ehhez képest a szexualitásról szóló

szakaszban nemek szerint atipikusakat is mondanak a szereplők (nem tudtam megfejtetni, miért).

A szöveg sorra dobja fel a fentiekhez hasonló szóváltásokat, amelyeknek a feszültségét bár igyekeznek eljátszani a színészek, hálátlan helyzetben vannak, mert az előadás szövegszinten ugyan megoldja, hogy zökkenőmentesek legyenek a váltások, a tematikus tagoltság miatt anélkül kerülnek át újra és újra egy következő konfliktushelyzetbe, hogy kicsit tovább lehetne gondolni az adott szembenállást. Ahogy haladunk előre, egyre kevésbé tűnik izgalmasnak, hogy egyetlen összecattanásból sem bomlik ki semmi – sem egy figyelemreméltó karakter, sem olyan reakció, ami elindít valamit valamerre.

A játék végül ráfordul a teoretikusan már korábban is feldobott megcsalás/megcsalás dilemmára, majd azzal fejeződik be, hogy óvatosan, de állást foglal, mintát mutat arra, hogyan tanácsos (?) egy ilyen helyzetet kezelni. És innen nézve az is kérdés, mennyire voltak irányítottak az interjúk: a kérdések vagy a válaszok határozták meg a témákat, illetve kik tartották súlyozottan fontosnak a végkifejletet? Ez a Csiki Játékszín által elért 21 ember vélekedése a párkapcsolatokról, a párkapcsolatok legfontosabbnak tartott problémáiról, azok megoldásáról? Esetleg az interjúalanyok közléseiből is dolgozó csapat álláspontja? Vagy se ez, se az, hanem játékos dramaturgiai kitaláció: egy metaforikus sejtetés – a kezdő dobozpakolás során jelentéktelennek tűnő, később el is felejtett, titkolni vágyott derékbecsípődés – talál magyarázatra a leplezett megcsalás által?

BERETVÁS GÁBOR

A GYÁSZ TERMÉSZETRAJZA

Tomcsa Sándor Színház (Székelyudvarhely): *Kovács János meghal*

A *Kovács János meghal* kevert nyelven szólal meg. Azaz előfordul, hogy az egyik szereplő magyarul kérdez, a másik pedig románul válaszol benne. Az előadásnak ebből a rétegéből – bár sajnos nem volt feliratozás – még nekem, románul nem értő nézőnek is átjött egy és más. Például hogy a magyar hangzású nevet viselő, felettebb krakéler román orvos, Doctorul Sabo (Szűcs-Olcsváry Gellért) a lelke mélyén segítőkész, persze csavarosan, némi paraszolvencia ellenében. Mint ahogy az is, hogy a vegyes, magyar-román párkapcsolat szülhet nehézségeket, illetve a kulturális ellentétekből mulatságos helyzetek is adódhatnak. Ezek megmosolyogatóak, de rám nem hatottak olyan zsigeriben, mint esetleg azokra a nézőkre, akik ebben a nyelvi közegben nőttek fel. Az előadás „morbid” rétege azonban nagyon is működik számomra is, vagyis az, amit Hatházi András darabjának címe is jelez, hogy ez a történet a halálhoz való viszonyra kérdez rá.

Zakariás Zalán rendező lecsupaszított térben képzelte el az előadást, és ez jó ötletnek bizonyult. A színpadot körülvevő magas, fekete falak eleve meghatározzák a hangulatot. Ahogy az is, hogy a nézőket a játéktér közelében helyezte el. Így a néző együttérzővé válhat. Kissé olyan néha, mintha a templomi padosorokban ülve egy humorral dúsitott önelemzést is magába foglaló gyászbeszédet hallgatnánk végig. Amikor a könnyei mögött azért mosolyogva bólogat az ember.

A színészek is mind feketébe vannak öltöztetve. Hiába várnánk, hogy az orvos fehér köpenyt viseljen, a kofa vagy a kórházban várakozó hozzátartozók színes ruhákban jelenjenek meg.